Floraväktarna i Skåne Rapporterar

Ekorrsvingel i Skåne

Kjell-Arne Olsson & Charlotte Wigermo

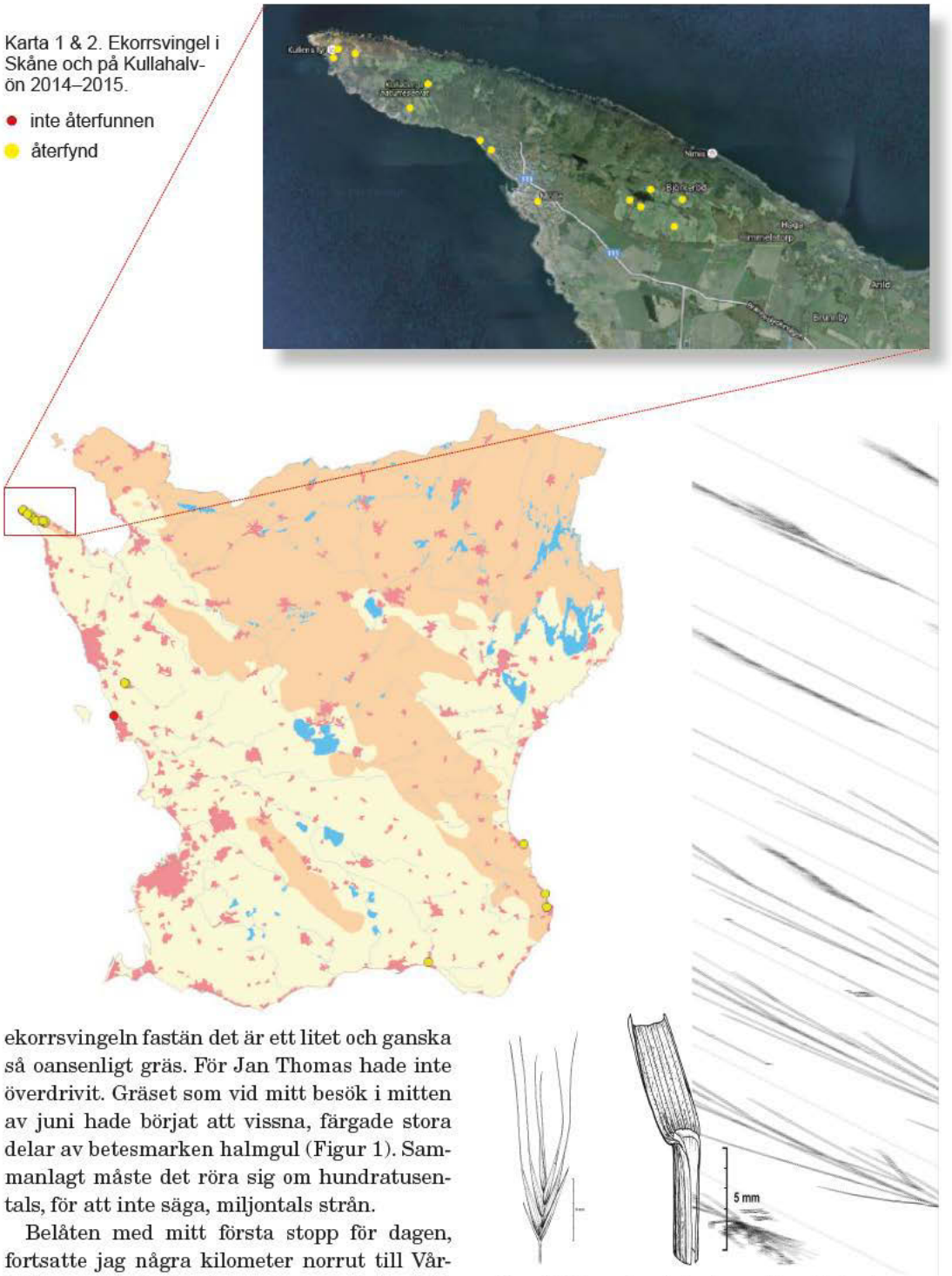

Figur 1. I Bäckhalladalens NR nordväst om Simrishamn dominerar ekorrsvingel över stora ytor. Den 17 juni hade gräset börjat vissna och färgade delar av betesmarken halmgula. Foto: K.-A. Olsson.

Tidigt varje vår anordnar LBF en träff för alla floraväktare där vi sammanfattar resultaten från det år som gått och bestämmer vad som bör prioriteras under den stundande vegetationssäsongen. Kjell-Arne tog bland annat på sig att besöka de två kända lokalerna för ekorrsvingel *Vulpia bromoides* i Simrishamns kommun. Det som fick mig (KAO) att till sist styra kosan söderut var ett mail från Jan Thomas Johansson där han beskrev en ny lokal för ekorrsvingel strax väster om Simrishamn:

”En annan överraskning var ekorrsvingeln. Vi var på väg från staketövergången vid den lilla landsvägen och bort till Bengt Sandkulls fantastiska lokal för göknycklar (*Anacamptis morio*) i södra delen av naturreservatet Bäckhalladalen. Efter några meter bara, in på betesmarken, så tror jag knappt mina ögon: ekorrsvingel tätt som en gräsmatta över stora delar av området. Och sedan fortsatte den i täta bestånd efter bestånd ovanför den lilla kvartsitbranten bort mot göknycklarna. Det var minst 100.000-tals ekorrsvinglar med begynnande vippor. Kanske t.o.m. 7-siffriga antal. Det gick helt enkelt inte att räkna dem. Fläckvis var det ”monokulturer” av ekorrsvingel. Där är hundratals gånger flera exemplar på detta område där vi rörde oss än vad jag sammanlagt har sett hittills på alla andra lokaler i Skåne och på Bornholm. Och sannolikt ännu mycket mera på de områden av betesmarken där vi inte gick. Jag tog inga koordinater, eftersom det rörde sig om flera hektar.”

Med en vägbeskrivning i handen var det lätt att hitta lokalen i Bäckhalladalens naturreservat. Och än lättare var det att finna

ekorrsvingeln fastän det är ett litet och ganska så oansenligt gräs. För Jan Thomas hade inte överdrivit. Gräset som vid mitt besök i mitten av juni hade börjat att vissna, färgade stora delar av betesmarken halmgul (Figur 1). Sammanlagt måste det röra sig om hundratusentals, för att inte säga, miljontals strån.

Belåten med mitt första stopp för dagen, fortsatte jag några kilometer norrut till Vårhallarna, kända för sina vackra sandstenshällar. Men idag gick jag inte ner mot havet utan

Figur 2. Ekorrsvingel. Småax, snärp och planta. Teckning: Jens Christian Schou – *Danmarks græser*

Ekorrsvingel *Vulpia bromoides*

Beskrivning. Ekorrsvingel är ett lågväxt, ettårigt gräs som kan bli upp till tre decimeter men som ofta är mycket lägre. Stråna är späda och växer i lösa tuvor. Bladen är korta och ofta ihoprullade, bladslidorna är kala och släta. Snärpet är kort och tvärt avskuret. Arten blommar i juni-juli, vippan är smal med ensidigt vända småax som sitter på korta, uppåt vidgade skaft. Vid blomningen skjuter vippan ut långt ur den översta bladslidan. Småaxen är ljusgröna, ibland med violett ton, och har fyra till sju blommor. Skärmfjällen är kala och det nedre når minst till hälften av det övre, vilket har en utdragen uddspets. Ytteragnarna är nästan kala och har centimeterlångt borst. Blommorna har endast en ståndare som har en mycket liten ståndarknapp.

Ekorrsvingel känns lätt igen på att den är ettårig och har småax som har långa borst. Den kan förväxlas med råttsvingel (*V. myuros*), den senare skiljs genom att vippan vid blomningen till en del är dold i översta bladslidan, samt att det nedre skärmfjället blir högst en tredjedel så långt som det övre.

Utbredning. Ekorrsvingel är sällsynt och förekommer bara i Skåne och Blekinge. Den växer på torr sandig mark, solvarma klippor och liknande. **Första fynduppgift** publicerades 1791 (Nordstedt 1920).

Etymologi. Artnamnet *bromoides* betyder 'lik en losta' och kommer av det vetenskapliga namnet på släktet lostor, *Bromus*, och latinets *-oides* (liknande).

Ur: Anderberg, A. & Anderberg, A.-L., 2007. Den virtuella floran.
>http://linnaeus.nrm.se/flora/welcome.html<.

några hundratal meter åt norr där det finns en mindre sandstenshäll i betesmarken. Här hade Kenth O. Ljungberg hittat ett tiotal kvadratmeter dominerad av ekorrsvingel för ungefär trettio år sedan. Redan långt innan jag kom fram till den rätta koordinaten, kunde jag se samma gula nyans som jag nyss sett vid Bäckahalladalen. När jag kommit fram kunde jag naturligtvis direkt konstatera att det även här var ekorrsvingel som gav upphov till färgen. Inte lika stora arealer, men fortfarande åtminstone något tiotal kvadratmeter med svingeln (Figur 3).

Den tredje lokalen för dagen känner jag väl till för det är en markväg där jag varit flera gånger tidigare, även om det nu gått tjugofem år sedan jag var där senast. Men när jag körde vägen ut mot Karakås norr om Stenshuvud kände jag inte alls igen mig. Jag fick vända och köra tillbaka innan jag till sist hittade rätt. Nu var det ett instängslat naturreservat och den tidigare markvägen var avstängd och liknade mest en igenväxande stig. När jag var här kring 1980 var det framför allt fältnarv *Sagina apetala* ssp. *apetala* som lockade; ekorrsvingel fick man mer eller mindre på köpet när man gick upp mot vändplatsen vid det lilla grustaget. Idag hade jag inga större förhoppningar att återfinna ekorrsvingel. Men ett femtiotal meter in i reservatet öppnade området upp sig och jag fann efter en stund uppemot 100 strån

Figur 3. Ekorrsvingel ger en berghäll vid Vårhallarna norr om Simrishamn en halmgul ton i juni 2015.
Foto: K.-A. Olsson.

längs några få meter av stigen. Här var det skuggigare och ekorrsvingeln var fortfarande grön. Någon fältnarv såg jag inte till. Att det blivit reservat har inte gynnat vare sig narven eller svingeln.

I sydost finns ekorrsvingel på ytterligare en lokal, nämligen Nybrofältet utanför Ystad. Här är gräset känt sedan 1930-talet. Henrik Johansson återfann det under inventeringen för Skånes flora och 2015 kunde något tiotal plantor noteras.

Det är dock inte i de sydöstra delarna av Skåne ekorrsvingel har sina flesta lokaler, utan det är kring Mölle och Kullaberg i nordväst (Karta 1 & 2). Här har Richard Åkesson, Höganäs, följt arten under en lång följd av år. 2015 hade ekorrsvingel ett gott år på Kullahalvön. På de flesta av de tretton lokalerna kunde Richard notera tiotusentals strån av ekorrsvingel.

Förutom tillfälliga fynd på ruderatmarker upp till Hälsingland, förekommer ekorrsvingel sällsynt i sydöstra Blekinge och på Gotland. I övrigt är den utbredd över en stor del av Europa.

Ekorrsvingel är ett av våra ganska få gräs som är upptagen på vår svenska rödlista. I *Rödlistade arter i Sverige 2015* är den klassad som Starkt hotad (EN) (Artdatabanken 2015). För att vara en starkt hotad art är det glädjande att den i år förekommer i så stora mängder på mer än tio lokaler i Skåne. Om dessa lokaler även i framtiden hävdas på ett bra sätt, utsätts för markstörningar och därigenom inte tillåts att växa igen, kommer vi även i framtiden kunna njuta av ekorrsvingelns späda uppenbarelse.

Litteratur

Artdatabanken 2015. *Rödlistade arter i Sveringe 2015*. Artdatabanken SLU, Uppsala.

